

Beheerrichtlijn aanpak invasieve exotische planten

Doelstelling

Een aantal plantensoorten in het Gentse openbaar groen vormen een bedreiging voor de natuur of een gevaar voor de parkbezoeker. Dit probleem vraagt een gepast gebruik en beheer van deze **invasieve exoten**.

De aanpak ervan is afhankelijk van de plaats en de mogelijkheden voor verspreiding. Onze aanpak verschilt naargelang de exoten voorkomen

- in en nabij natuur of gevoelige gebieden
- langs water of infrastructuur die verspreiding makkelijk maakt
- in een park

Zo komen we tot **3 sporen** om te volgen:

1. het **voorkomen** van de verspreiding, door
 - niet meer gebruiken van bepaalde invasieve exoten
 - beperkt gebruiken van bepaalde invasieve exoten
2. het **bestrijden** van de verspreiding
 - om bepaalde invasieve soorten uit te roeien
 - om te voorkomen dat bepaalde invasieve soorten zich kunnen uitbreiden
3. het **beheersen** van de verspreiding

Alle onderstreepte plantensoorten in deze fiche zijn met foto en extra uitleg terug te vinden in het VVOG-zakboekje 2 'invasieve exoten'.

1. Voorkomen van de verspreiding

Voorkomen is beter dan genezen. Daarom planten we bepaalde soorten niet meer aan. Bij inboet gaan we steeds ook na of er alternatieven zijn. Van andere soorten beperken we het gebruik. De Stad Gent heeft hier (net zoals voor pesticiden) een voorbeeldfunctie.

Niet meer gebruiken van bepaalde invasieve exoten

	Invasieve exoot	Opmerkingen	Alternatieven/richtlijn
Bomen	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ailanthus altissima</u> (hemelboom) • Quercus rubra (Amerikaanse eik) • Acer negundo (vederesdoorn), Acer rufinerve (grijze streepjesbastesdoorn) • Fraxinus pennsylvanica (zachte es) • Populus candicans (Ontariopopulier), Populus balsamifera (balsempopulier), Populus trichocarpa (witte balsempopulier) • Prunus serotina (Amerikaanse vogelkers) 		Voor alternatieven: zie bijlage 1 'houtige planten aanbevolen voor Gent' ⁱ
Bessendragende struiken	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Cotoneaster horizontalis</u> • Lonicera nitida (Chinese kamperfoelie), Lonicera tatarica (tartaarse struikkamperfoelie), Lonicera pileata 	<ul style="list-style-type: none"> • vaak aangeplant in boomspiegels. Ze vormen dan sterke concurrentie voor de boom • vaak in monotone beplantingen • vaak moeilijk te beheren • fel verspreid via bessen 	Een gedifferentieerde aanpak voor boomspiegels lees je in de 'nota boomspiegels'. Daarin vind je ook een lijst met alternatieven voor Cotoneaster en Lonicera.
	<u>Cornus alba</u> (witte kornoelje), <u>Cornus sericea</u> (= <u>C. stolonifera</u> , <u>Canadese kornoelje</u>)		Als alternatief planten we Cornus sanguinea (rode kornoelje) en Cornus mas (gele kornoelje) aan
	Cornus sanguinea ssp. Australis (rode kornoelje)	Deze variëteit van Rode kornoelje is heel veel aangeplant in het idee dat het	<ul style="list-style-type: none"> • Besteed aandacht aan de herkenning van de soort. Controleer de levering. • Plant enkel nog de inheemse Cornus sanguinea (rode kornoelje) aan.

		de inheemse rode kornoelje zou zijn	
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Rosa rugosa (rimpelroos)</u>, Rosa multiflora (veelbloemige roos), Rosa virginiana (Virginische roos) • <u>Mahonia aquifolium (mahoniestruik)</u> • Amelanchier lamarckii (Amerikaans krentenboompje) • Ribes aureum (gele ribes) • Prunus laurocerasus (kerslaurier) • Elaeagnus angustifolia (olijfwilg) 	veel gebruikt in massieven.	<p>Inheemse rozen kunnen alternatief bieden - zie ook bijlage 1</p> <p>Een alternatief voor het Amerikaans krentenboompje is Amelanchier ovalis (Europees krentenboompje)</p>
Struiken die zich met de wind verspreiden	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Spiraea alba (witte pluimspirea)</u>, <u>Spirea douglasii (Douglasspirea)</u>, Spirea salicifolia (theeboompje), Spirea tomentosa (viltige spirea), Spirea x billardii (struikspirea) • Rhus typhina (fluweelboom) • <u>Rhododendron x ponticum (pontische rhododendron)</u> • Buddleja davidii (vlinderstruik) 		Voor alternatieven: zie bijlage 1 'houtige planten aanbevolen voor Gent'
Bamboe	Bamboesoorten	Deze soorten breiden zich enkel vegetatief uit via wortelstokken.	Aangezien we hier ook een voorbeeldfunctie hebben, worden deze soorten best niet meer gebruikt.
Vaste planten	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Solidago canadensis (Canadese guldenroede)</u>, <u>Solidago gigantea (late guldenroede)</u> • Aster lanceolatus (smalle aster), Aster x salignus (wilgaster), Aster novi-belgii (Nieuw-Nederlandse aster), Baccharis halimifolia (struikaster) • Lamium galeobdolon subsp. argentatum (bonte gele dovenetel) • Hyacinthoides hispanica (Spaanse hyacint) 	<p>Vaste planten die het goed doen en langere tijd een gesloten monobepanting kunnen vormen, zijn ook de soorten die gevoelig zijn voor uitbreiding.</p> <p>Omdat deze soorten te agressief zijn, komen ze minder in aanmerking voor</p>	<p>Alternatieven zijn te vinden in het vademecum vaste planten. Binnenkort komt ook een bruikbare vaste plantendatabank met alternatieven ter beschikking.</p> <p>De inheemse gele dovenetel is een alternatief voor de bonte</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Helianthus tuberosus (aardpeer), Helianthus laetiflorus (stijve zonnebloem) • Potentilla indica (schijnaardbei) • <u>Heracleum mantegazzianum (reuzenbereklaauw)</u> • Senecio inaequidens (bezemkruiskruid) • Phytolaca americana (westerse karmozijnbes) • <u>Fallopia japonica (Japanse duizendknoop), Fallopia sachalinensis (Sachalinse duizendknoop)</u> • Persicaria nepalensis, Persicaria wallichii (Afgaanse duizendknoop) • Lupinus polyphyllus (vaste lupine) • Miscanthus sinensis (prachtriet) • Rudbeckia laciniata (spitsbladige Rubeckia) 	gemengde vasteplanten-borders	<p>De inheemse boshyacint is een alternatief voor de Spaanse.</p> <p>De bosaardbei <i>Fragaria vesca</i> is een goed alternatief voor <i>Potentilla indica</i>.</p> <p>Gebruik als alternatief voor <i>Miscanthus sinensis</i> andere siergrassen</p>
Eenjarigen	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Impatiens parviflora</i> (klein springzaad) • <i>Ambrosia artemisiifolia</i> (alsemambrosia) 	<p>Deze soorten zitten soms in zaadmengsels. Kijk de samenstelling na en zaai ze niet uit.</p> <p>Alsemambrosia zit ook vaak in 'vogelzaad'. Gebruik dit dus niet.</p>	
Water- en moerasplanten	<ul style="list-style-type: none"> • <u><i>Crassula helmsii</i> (waternaaldkruid)</u> • <i>Lysichiton americanus</i> (moerasaronskelk) • <i>Pontederia cordata</i> (moerashyacint of snoekkruid) • <i>Sagittaria latifolia</i> (breed pijlkruid) • <i>Salvinia molesta</i> (grote vlotvaren) • <i>Saururus cernuus</i> (Leids plantje) • <u><i>Impatiens glandulifera</i> (reuzenbalzemien)</u> • <i>Elodea</i> sp. (waterpest), <i>Lagarosiphon major</i> (verspreidbladige waterpest), <i>Egeria densa</i> (Argentijnse waterpest) • <i>Lemna</i> sp. (kroossoorten) 	Waterplanten breiden makkelijk uit via het water. Nogal wat waterplanten worden uit aquaria of tuinvijvers weggegooid	<p>Water- en moerasplanten komen makkelijk en snel vanzelf. Als het toch wenselijk is om in te zaaien of te planten, gebruik dan inheemse soorten (zie lijst alterias)</p> <p>Waterpest en kroossoorten (ook de inheemse) breiden makkelijk uit. Let bij het aanplanten van water- en moerasplanten zeer goed op of deze soorten niet ongewenst meekomen.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Azolla sp (kroosvaren) • <u>Ludwigia sp. (waterteunisbloem)</u> • Bidens frondosa (zwart tandzaad) • <u>Hydrocotyle ranunculoides (grote waternavel)</u> • Myriophyllum aquaticum (parelvederkruid) en <u>Myriophyllum heterophyllum (ongelijkbladig vederkruid)</u> • Vallisneria spiralis (vallisneria) • Cyperus eragrostis (bleek cypergras) 		
Klimplanten	<ul style="list-style-type: none"> • Fallopia baldschuanica (Chinese bruidsluier) • Akebia quinata (schijnaugurk) 		Zie bijlage 1

In principe doen we **geen inboet met deze soorten**. In uitzonderlijke gevallen kan hiervan na overleg en met motivatie afgeweken worden.

Bestaande aanplanten met de invasieve soorten uit dit hoofdstuk **moeten niet verwijderd worden**. Het verwijderen van goed ontwikkelde massieven en hagen is zelfs niet gewenst is. Deze kunnen nu ‘beeldbepalend en passend’ zijn en ook een betekenis hebben voor fauna.

Het verwijderen van een beplanting met invasieve exoten kan wel kaderen binnen een beheerplan.

Het is de bedoeling om de lijst ‘houtige planten aanbevolen voor Gent’ (bijlage 1) uit te breiden onder andere met soorten geschikt voor lage massieven en solitaire struiken. Deze lijst kan dan de basislijst vormen voor de keuze van bomen en struiken in het openbaar groen. Dit wil niet zeggen dat er geen andere soorten meer kunnen gebruikt worden. Op specifieke plaatsen, bijvoorbeeld als opvallende solitair in een historisch kasteelpark of op een plein kan een andere soort wenselijk zijn.

Binnen de vaste planten bestaan er over het algemeen voldoende alternatieven voor het gebruik van de invasieve soorten. Alternatieven zijn te vinden in het vademecum vaste planten. Binnenkort komt ook een bruikbare vaste plantendatabank met alternatieven ter beschikking.

Op de website <http://www.alterias.be/nl> vind je ook alternatieven voor invasieve exoten.

Beperkt gebruiken van bepaalde invasieve exoten

	Invasieve exoot	Opmerking	Beperking/alternatief
Bomen	Robinia pseudoacacia (robinia)	in stedelijke omgeving waardevol als laanboom	niet wenselijk om ze aan te planten langs rivieren in het buitengebied en in natuurgebied
	Populus canescens (grauwe abeel) en Populus alba (witte abeel)	waardevolle meerstammige boom	niet wenselijk om aan te planten in natuurgebied. Als alternatief gebruiken we daar de boomvormige Populus nigra (zwarte populier) of de struikvormige Populus tremula (ratelpopulier).
Klimplant	Parthenocissus sp. (wingerd)	Waardevolle minder agressieve klimplant voor geveltuinen	De wingerd is een bessenverspreider die voornamelijk in bosgebieden een probleem kan vormen.

2. Bestrijden van de verspreiding

om bepaalde invasieve soorten uit te roeien

Invasieve exoot	Bestrijding	Opmerking
<u>Heracleum mantegazzianum (reuzenbereklauw)</u>	<ul style="list-style-type: none"> • Steek in het vroege voorjaar de penwortel op 15 cm diepte uit. • Herhaal van zodra er nieuwe bladeren verschijnen (+/- 3 weken later). • Zorg dat de plant niet in zaad of bloei komt. • Geef nieuwe vindplaatsen door. 	<ul style="list-style-type: none"> • Vermijd elk contact met het plantensap. • Draag veiligheidskledij, handschoenen en een veiligheidsbril. • Kwam je toch in contact met het plantensap, spoel het dan zo snel mogelijk af en vermijd zonlicht. • Bij zeer grote populaties kan een aangepaste aanpak worden overwogen.
<ul style="list-style-type: none"> • <u>Hydrocotyle ranunculoides (grote waternavel)</u> • <u>Ludwigia sp. (waterteunisbloem)</u> • <u>Myriophyllum aquaticum (parelvederkruid)</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • Deze waterplanten worden bestreden door Rato vzw. • Geef nieuwe vindplaatsen door. 	Soms zal je na de bestrijding de vraag krijgen om de 'nazorg' te doen.

om te voorkomen dat bepaalde invasieve soorten zich beginnen uitbreiden

Een aantal invasieve exoten komt in Gent nog bijna niet voor in het openbaar groen. We willen sowieso voorkomen dat deze soorten zich gaan vestigen. Dat kan door ze te bestrijden van zodra ze opduiken. Op dat moment lukt het nog makkelijk om ze uit te roeien.

Signaleer elke vindplaats en steek de plant uit.

Invasieve exoot	Bestrijding	Opmerking
<u>Crassula helmsii (watercrassula)</u>	<ul style="list-style-type: none">• Verwijder de plant met wortel en al van zodra hij opduikt.• Geef nieuwe vindplaatsen op openbaar domein door.	<ul style="list-style-type: none">• Watercrassula is een moerasplant• De plant duikt in beperkte mate al op in Gent.
Lagarosiphon major	<ul style="list-style-type: none">• Deze waterplanten worden bestreden door Rato vzw• Geef nieuwe vindplaatsen door.	De plant duikt op 2 plaatsen al op in Gent
Ambrosia artemisiifolia (alsemambrosia)	<ul style="list-style-type: none">• Verwijder de plant met wortel en al van zodra hij opduikt.• Grotere groepen kan je eventueel ook maaien. Doe dat altijd vóór ze in zaad komen.• Als de plant in zaad staat, smijt hem dan zeker niet op de composthoop, maar voer hem zorgvuldig ingepakt af met het groenafval.	<ul style="list-style-type: none">• Alsemambrosia kan opduiken op plaatsen waar er graan voor vogels werd uitgestrooid.• De plant kan allergische reacties veroorzaken.• De plant duikt in beperkte mate al op in Gent.

Deze lijst is variabel en zal regelmatig bijgewerkt worden.

In beheerplannen kunnen nog soorten opgesomd worden die uitgeroeid moeten worden. Zo kan het in bepaalde parken bijvoorbeeld een keuze zijn Fallopia japonica (Japanse duizendknoop) te verwijderen.

3. Beheersen van de verspreiding

Een aantal soorten zijn nog moeilijk uit te roeien of zijn in Gent niet echt een probleem. Toch kan het nuttig en wenselijk zijn om deze soorten specifiek in bepaalde gebieden te bestrijden en de verdere verspreiding te voorkomen. Dit kan ook voorgeschreven worden in een beheerplan.

	Invasieve exoot	Beheersing	Opmerking
Bomen	<u>Ailanthus altissima</u> (<u>hemelboom</u>)	<ul style="list-style-type: none"> • Zaailingen consequent uitsteken. • Hoewel uitsteken de voorkeur verdient, kan je de zaailingen eventueel ook herhaaldelijk wegmaaien. 	Monumentale hemelbomen mogen blijven staan.
<u>Vaste planten</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Solidago canadensis</u> (<u>Canadese guldenroede</u>), <u>Solidago gigantea</u> (<u>late guldenroede</u>) • <u>Fallopia japonica</u> (<u>Japanse duizendknoop</u>), <u>Fallopia sachalinensis</u> (<u>Sachalinse duizendknoop</u>) • Bamboe 	<ul style="list-style-type: none"> • Deze vegetatieve uitbreiders zijn enkel in te perken door frequent maaibeheer (minstens 5 maal per jaar). • Als enkele planten verschijnen op een nieuwe plaats, steek ze dan direct uit met een spitvork. Zorg dat je de hele wortelstok mee hebt. • Zorg er op plaatsen waar er al veel staan, voor dat ze zich niet kunnen uitbreiden. Doe dat door de randen minstens 2 maal per jaar te maaien. • Voer de gemaaide delen af als groenafval. Doe dit zeer zorgvuldig want kleine wortelstukjes kunnen een nieuwe kolonie vormen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kleine stukjes wortel of stengel kunnen een nieuwe plant vormen. Let dus goed op bij grondwerken en maaien dat je ze niet verder verspreidt. Maaisel dient zorgvuldig afgevoerd te worden. Het is zeer belangrijk dat maaimachines worden gereinigd van maairesen voordat op een volgende niet besmette plaats gemaaid wordt. Bij duizendknoop zijn de knopen in staat tot nieuwe planten uit te groeien. • In het beheerplan kan beslist worden om deze soorten op specifieke plaatsen toch weg te proberen krijgen. Deze bestrijding kan door intensief zorgvuldig maaien of door begrazing. • Waar de percelen in aanmerking komen om houtige vegetatie toe te laten, zoals langs sommige taluds, zal de spontane ontwikkeling van struiken en bomen zorgen voor een onderdrukking van de vaste plant. De schaduwvorming remt de groei van de

			ongewenste vaste plant af waardoor die op lange termijn mogelijks wegwijnt.
<u>Bessendragende soorten</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Prunus serotina</u> (Amerikaanse vogelkers) • Cornus alba (witte kornoelje), <u>Cornus sericea</u> (= <u>C. stolonifera</u>, <u>Canadese kornoelje</u>), Cornus sanguinea ssp. Australis (rode kornoelje) • Rubus fruticosus 'Himalayan Giant' (Armeense braam) en andere bessendragende soorten (zie bij 'niet meer te gebruiken soorten') 	<ul style="list-style-type: none"> • In sommige bos- en natuurgebieden kan het wenselijk zijn om de zaailingen van deze soorten te verwijderen. Dat wordt dan zo opgenomen in het beheerplan voor het gebied. 	Voorlopig vormt de Amerikaanse vogelkers geen groot probleem in Gent. Hij doet dat enkel in bossen op droge zandgronden in heideomgeving.
<u>Eenjarigen</u>	<u>Impatiens glandulifera</u> (reuzenbalsemien)	<ul style="list-style-type: none"> • De reuzenbalsemien duikt in parken en in de natuur zeer zelden op. In deze afzonderlijke populaties is hij te bestrijden. • Maai de plant of trek hem uit voor hij in bloei komt. 	<ul style="list-style-type: none"> • De reuzenbalsemien is een eenjarige. Als hij niet in bloei komt, verdwijnt hij. • De reuzenbalsemien komt massaal voor langs rivieren. In Gent is dat vooral langs de Schelde. Hier is hij maar moeilijk meer te bestrijden.
Water- en moerasplanten	<ul style="list-style-type: none"> • Lysichiton americanus (moerasaronskelk) • Pontederia cordata (moerashyacint of snoekkruid) • Sagittaria latifolia (breed pijlkruid) • Salvinia molesta (grote vlotvaren) • Saururus cernuus (Leids plantje) 	<ul style="list-style-type: none"> • Deze soorten worden soms weggegooid uit tuinvijvers of aquaria. • Bestrijd deze water- en moerasplanten langs waterlopen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Langs parkvijvers zonder verbinding met waterlopen hoeven ze niet te worden bestreden.

	• Azolla sp (kroosvaren)		
--	--------------------------	--	--

Verantwoording

Deze beheerrichtlijn spitst zich toe op soorten die in Gent voorkomen.

De soortenlijsten in de beheerrichtlijn bouwen voort op de 'Alteriaslijst', die binnen de groensector werd opgesteld. Bijlage 1 van de Alteriaslijst bevat soorten die niet meer verkocht zullen worden. Bijlage 2 bevat soorten waarvoor voorzichtigheid is aangeraden. In deze beheerrichtlijn werden de soorten van beide bijlagen opgenomen onder rubriek '1. Voorkomen van de verspreiding'. De lijst werd aangevuld met relevante soorten van de officiële Belgische invasieve lijst opgesteld door wetenschappers (<http://ias.biodiversity.be/species/all>). Momenteel stelt de Vlaamse overheid ook een vademecum 'beheer van invasieve uitheemse planten' op. Onze richtlijn houdt hiermee al rekening.

De lijsten van invasieve soorten worden voortdurend bijgewerkt. Bijgevolg zal ook deze beheerrichtlijn regelmatig aan actualisatie toe zijn.

Meer info

De meeste soorten uit de beheerrichtlijn staan opgesomd en afgebeeld in het VVOG-zakboekje 2 'Invasieve exoten'.

Interessante websites met meer info en foto's zijn:

<http://ias.biodiversity.be/species/all> : officiële lijst met invasieve soorten in België

<http://www.alterias.be/nl/> : lijst van invasieve planten en alternatieven

<http://alienplantsbelgium.be/> : lijst van exoten met afbeeldingen